

**Sladana Nina
Perković**

Kuhanje

BOOKA.

Knjiga **093**

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8

office@booka.in

www.booka.in

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Monika Lang

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2018.

Tiraž 1500

SLAĐANA NINA PERKOVIĆ
KUHANJE

Copyright © Slađana Nina Perković, 2017.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

KUHANJE
SLAĐANA NINA PERKOVIĆ

PRIČA O CRNOJ I SIJEDOJ

I

Ljeto. Kraj juna ili početak jula. Veliki gradski park. Ujedno i jedini pravi park u gradu u kojem ljudi mrze prirodu. Milion mirisa. Sve je procvjetalo. Da je autor ovih redova malo više izučavao botaniku, mogao bi vam poimenice navesti svaki cvijet, svako drvo. Ovako ništa. Jedino zna da ukoliko ste alergični na polen, treba da se klonite ovog mjesta kao kužnog.

Park je pun djece. Naročito u onom dijelu u kojem je igralište na kome su nasađeni tobogani, ljuljaške i klackalice. Djeca viču, vrište, smiju se, plaču. I sve to u isto vrijeme. Plaše ptice koje se na svaki dječji pisak sele sa jedne na drugu krošnju i nervozno seru po slučajnim prolaznicima.

Upravo zbog straha od ptičjih govanaca, svi se klone klupe, naročito onih u debelom hladu. Svi, kažem, osim dvije starije žene koje sasvim opušteno sjede ispod jednog stogodišnjeg hrasta. Njih dvije su, čini se, sklopile tajni ugovor s pticama.

Jedna žena ima sasvim kratku i sijedu kosu. Samo jedan pramen je žućkast, onaj koji joj nemarno pada na čelo. Znak okorjelog duvanisanja. Ovu ženu ćemo zvati Sijeda. Druga ima kosu crnu kao ugarak, pomoću češljica čvrsto umotanu

u punđu, ali kada bi je razmotala, na tjemenu bi se ukazao bijeli izrast i do četiri prsta. (Vjerujem da je svaka žena poslije tridesete upućena u ove tajne kamufliranja.) Nju ćemo zvati Crna.

Znači, Sijeda i Crna sjede u parku na klupi, u debelom hlađu ispod stogodišnjeg hrasta. Crna u ruci vrti tratinčicu. Sijeda odbija dimove. Evo i o čemu razgovaraju.

CRNA: Misliš li da će u raju biti ovako lijepo?

SIJEDA: Kada bi raj postojao, sigurno bi ličio na ovaj park.

CRNA: Voljela bih da postoji, tako bismo se i poslije smrti mogle družiti.

SIJEDA: Ali ne postoji, znam pouzdano.

CRNA: Kako možeš znati pouzdano? Možda iz iskustva?!

SIJEDA: Iz iskustva!

CRNA: Pa i da postoji, pitam se da li bismo nas dvije uopšte završile u raju.

SIJEDA: A što ne bismo?! Što to nas dvije nismo zaslužile da odemo u raj?

CRNA: Pa znaš.

SIJEDA: Ne.

CRNA: Pa ti si dvaput, ja tri puta...

SIJEDA: Misliš na abortus?

CRNA: Tiše!

SIJEDA: Otkud ti sad to pade na pamet?!

CRNA: Ne znam. Gledala sam nešto sinoć na televiziji, pa sad razmišljam o tome.

SIJEDA: I ti se trošiš na svakakve gluposti. Ja na toj kutiji još jedino gledam emisije o životinjama. Ljudi me nerviraju. Uostalom, to je davno prošlo doba.

CRNA: Da, ali opet...

SIJEDA: Nemaš se šta brinuti za to. Ona naša dvojica zbog toga već gore u paklu. Ako je samo to u pitanju, ti i ja idemo ravno u raj.

CRNA: Sad si rekla da pouzdano znaš da ne postoji!

SIJEDA: Htjela sam reći, kada bi postojao išle bismo ravno u raj. Ali ne postoji. Nema ni raja ni pakla. Samo blato u koje će nas gurnuti.

CRNA: Znaš šta, meni uopšte nije jasno kako ti sa takvim razmišljanjem uopšte ujutro nađeš snage da ustaneš iz kreveta.

SIJEDA: Što? Pa ja više od bilo koga volim život. I ovaj naš park.

Djevojčica u roze haljinici pritrča ženama i pruži svakoj po buketic bijelih rada.

CRNA: Hvala, zlato moje.

SIJEDA: Srce moje drago, ajde još se malo igray, pa ćemo ići kući.

Djevojčica otrča nazad niz stazu prema igralištu. Sijeda spusti buketic na klupu i izvuče iz džepa haljine novu kutiju cigareta. Pokušava je otvoriti, ali joj to ne polazi za rukom.

SIJEDA: Kako su vas ovako zapečatili, mater im njihovu? I šta je sad ovo?! Pušenje je štetno po zdravlje! Ako je tako štetno, zašto me već jednom ne dokusuri!? Koliko ja već vijekova pušim? Čekaj...

Računa na prste.

SIJEDA: Pedeset i kusur godina. Skoro šezdeset! I šta sad? Sad bi mi još zabranili da pušim! U mojim godinama još samo fali da se bojim da mi se neće nešto desiti.

Jedva otvori kutiju. Izvuče cigaretu, zapali je i povuče prvi dim sa užitkom.

CRNA: Ti stvarno baš previše pušiš.

SIJEDA samo sleže ramenima.

CRNA: I bez obzira na sve, opet ću ja umrijeti prva.

SIJEDA: Ma daj, šta pričaš?

CRNA: Da, da. Ti ćeš mene nadživjeti bar jedno 20 godina.

SIJEDA: Onda ću ja doživjeti 120.

CRNA: Tebi je samo stalo do zajebancije! Ja ovo ozbiljno kažem.

SIJEDA: Pa šta ja da radim 20 godina bez tebe?!

Dvije mlađe žene obučene u helanke i kratke uske majice koje im otkrivaju pupak, slušalica nataknutih u uši lagano protrčase ispred klupe u debelom hladu.

CRNA: Bilo kako bilo, neće mi biti žao da umrem.

SIJEDA: Opet ti!

CRNA: Često noću ne mogu da spavam. Odmotava mi se cijeli film u glavi, otkako sam se rodila do dana današnjeg.

SIJEDA: Pa i meni, ali ne žurim da umrem. Imam vremena da budem mrtva.

Jedno mače je potražilo hlad ispod njihove klupe. Stavilo je šapu pod glavu i zaspalo. Njih dvije ga raznježeno posmatraju.

SIJEDA: Znaš, ja često mislim na oca. Ugasim naveče TV, uhvati me san, lijepo namjestim jastuk pod glavom, zijevam...

CRNA: I?

SIJEDA: I ništa. Počnem misliti na oca i neće san na oči da si bog.

Mače se sad izvrnulo na leđa. U isti momenat im se razvuče osmijeh na licu.

SIJEDA: Sjetim se kako me nosio na leđima u školu čim padne prvi snijeg. Nije htio da se prehladim. Bila sam mu mezimica.

CRNA: Mene je moj poslao časnim sestrama u školu. Ubijale su me od batina.

SIJEDA: Crkle dabogda.

Sijeda i Crna se pogledaše i onda, kao po komandi, prasnuše u smijeh. Ono mače pod klupom poskoči i pobježe.

CRNA: Tebe zbog tvog jezika ima da spale!

Paljenje Sijede na lomači im je izgleda prilično smiješno, jer se sad već valjaju od smijeha.

CRNA: Ima da planeš kao suha bukovina!

Od suza više ne mogu govoriti, već Sijeda rukama pokazuje koliki će to samo plamen biti.

SIJEDA: Umjesto da se pod stare dane približavamo Bogu, mi s njim u nikad goroj zavadi.

CRNA: Pogotovo ti. Raj ne postoji. To znam sigurno. Iz iskustva.

Crna afektira. Imitira Sijedu. Pretvara se da drži cigaretu u ruci.

SIJEDA: Znaš onaj vic sa Svetim Petrom i ključevima raja?

CRNA: Ispričala si mi ga sto puta. Ma šta sto! Hiljadu!

Sijeda se ne da omesti.

SIJEDA: E, a je l' znaš onaj vic kad je Sveti Petar hodao po zemlji?

Čovjek pogrbljen u leđima, sa štapom u ruci, lagano progega pored Crne i Sijede, a onda zastade, okrenu se i procijedi između umjetnih zuba:

– Torokuše!

Kad im to dobaci, kao u strahu da bi njih dvije još mogle krenuti za njim i polomiti mu štap ili, još gore, obje šepave noge, pruži korak. Čini se kao da će se svakog trenutka saplesti i dočekati na nos.

SIJEDA: Šta kaže ovaj stari?

CRNA: Pusti staru budalu. Vidiš da je jedva živ.

SIJEDA: Ne zna on da smo nas dvije takve seronje kao što je on odavno u crnu zemlju poslale.

CRNA: Ne primamo mi više nikakve primjedbe.

SIJEDA: Pogledaj ga, ako dunem ima da se sruši.

CRNA: On je gotov i bez toga.

SIJEDA: O čemu smo ono govorile?

CRNA: Da me ubiješ...

Crna slegnu ramenima. Sijeda dohvati novu cigaretu i pripali je. Crna se najednom ozari.

CRNA: A da, o Svetom Petru.

SIJEDA: Sveti Petar... Da... Jebeš ti to sve, kad moram biti prosta. Do juče su vezli Titove goblene, a sad umjesto njega na zidove kače kojekakve božanske slike.

CRNA: Šta možeš, ovdje ljudi moraju držati nekoga na zidu. Ako nije kralj, onda je Tito, kad više nema ni kralja, ni Tita, onda može i Bog.

SIJEDA: Šta ćemo kad im više ne bude valjao ni Bog?

CRNA: Naći će se već neko. Uvijek se nađe.

Tišina. Crna uzdiše i odmahuje glavom. Sijeda samo sjedi i dumagija. I tako neko vrijeme se ne miču. Nešto razmišljaju. Prebiru po sjećanjima. Tek kad joj cigareta dogori do filtera i kad osjeti gorak ukus katrana u ustima, Sijeda se trže i baci opušak ispred sebe.

SIJEDA: Ljudi su prevrtljiva sorta.

CRNA: Ispade po ovom novom adetu da bi ti i ja trebalo da se mrzimo.

SIJEDA: A kako da ja tebe mrzim?

CRNA: Nikako.

U isti momenat Crna dohvati buketic bijelih rada koje su joj ležale u krilu, a Sijeda cigaretu.

SIJEDA: Sjećaš se kada si mi dovela dibidus pijanu babicu da me porađa?

CRNA: Bila je ona dobra kada sam je dovela. Nisam ja kriva što je poslije našla rakiju u tvom špajzu.

SIJEDA: Ali ti si naložila vatru. I žena fino i lijepo zaspala.

CRNA: A jesi i ti bila teška. Te neću u porodilište, te hoću kafu! A gdje da ja nađem zrno kafe u ono vrijeme!

SIJEDA: Našla si.

CRNA: Jesam.

SIJEDA: I porodila si me.

CRNA: Jesam. Ali bih voljela da nisam. Umrkla sam od straha.

SIJEDA: A jesam i bila budala. Šta mi bi pa ne htjedoh u bolnicu?

CRNA: A poslali bi ti lendrover iz porodilišta. Mogle smo se provozati.

SIJEDA: Onaj moj nikada nije bio tu kad treba. Mogla sam deset puta umrijeti. I ja i dijete. Ali nećemo sad o tome. Neću da mislim na njega. Pričaj mi nešto lijepo.

Crna miriše svoj buket cvijeća. Sijeda je zapalila cigaretu. Sijeda baš prži cigaretu za cigaretom. Nakon nekog vremena, Crna se sjeti.

CRNA: Čekaj. Imam lijepu vijest. Javio se Braco juče.

SIJEDA: Javio! O, kako je, reci mi!

CRNA: Znaš njega, neće ništa da kaže da se ne sekiram. Uglavnom, nisu više u onom centru. Sad imaju svoj stan. Djeca imaju svoju sobu. Kaže, hrana im nije neka, ali nabavljaju kiseli kupus od nekog Turčina, pa su neki dan pravili i sarmu.

SIJEDA: Treba se navići na skandinavsku hranu i običaje.

CRNA: A tek jezik! Kaže, moraš staviti šljivu u usta ako hoćeš nešto da izgovoriš.

SIJEDA: A vrijeme? Kakvo im je vrijeme?

CRNA: Kažu, stalno duva neki vjetar. Duva kroz kosti. A znaš kako se na njihovom kaže vjetar?

SIJEDA: Kako?

CRNA: Bleso.

SIJEDA: Baš bleso!

CRNA: Bleso.

SIJEDA: Svašta.

Žene se ponovo okrenuše prema igralištu, odakle uporno dopire dječji plač. Neko dijete je razbilo nos. Sijeda ustade. Prvo zabrinuto gleda, a onda slegnu ramenima, sjede nazad na klupu, izvuče iz džepa na haljini kutiju cigareta i krenu ih prebrojavati.

SIJEDA: Znaš čega sam se ja bojala za vrijeme rata?

CRNA: Kojeg?

SIJEDA: Kako kojeg?! Pa ovog zadnjeg. Kad sam imala 20 godina, nisam se ničega bojala. Drugačije je kad imaš djecu. Sad sam se bojala da se tvoj i moj sin ne nađu na suprotnim stranama. Da ne pucaju jedan na drugoga.

CRNA: I ja sam razmišljala o tome. Ne ponovilo se.

SIJEDA: Stalno sam to vrtjela u glavi. Nekako u isto vrijeme su mobilisali Mišu, a Braco u onom konvoju krenuo u izbjeglištvo. Bojala sam se da će pustiti Žanu i djecu, a njega vratiti i dati mu pušku u ruku. Nikad ne znaš.

CRNA: Tada mi se aktivirala štitna žlijezda. Umalo nisam umrla.

SIJEDA: Tebe je dokusurio onaj doktor Vranić.

CRNA: Ma hajde. Što on?

SIJEDA: Ma šta hajde! Tražio je kovertu da te zadrži u bolnici.

CRNA: Pa nisam mu ništa dala.

SIJEDA: I zato umalo da umreš.

CRNA: Nije on kriv.

SIJEDA: Nego ko je, ajde reci, molim te!

CRNA: Sistem.

SIJEDA: Sistem?!

CRNA: Ljudi doktorima daju kovertu, jer misle da će im se bolje posvetiti. Doktori se na to navikli, pa ako mu ne daš što-god, misli da ti nije ni stalo da se izliječiš. I eto. Kriv je taj sistem.

SIJEDA: I što sad uopšte pričamo o tome? Samo se džaba nerviram.

CRNA: Ti si počela.

Žene okrenuše glavu prema dječjem igralištu. Sijeda pripali cigaretu i onda desnom rukom, u kojoj još drži upaljač, krenu mahati djevojčici u roze haljini.

SIJEDA: Igraj se slobodno, zlato moje, zvaću ja tebe kad krenemo kući.

CRNA: Ja najviše volim kad dođemo ovdje u park. Ovdje, u debelom hladu, čovjek može reći da je život lijep.

SIJEDA: Nedostajaćeš mi kad odeš.

CRNA: Moram ići. Doktor je insistirao da odem u banju. To je samo 21 dan.

SIJEDA: Da, skoro pa cijeli mjesec.

CRNA: Voljela bih da ideš sa mnom.

SIJEDA: I ja.

CRNA: Pa hajde! Što ne ideš sa mnom?

SIJEDA: Ne mogu. Ko će čuvati Anđu?

Žene u isti momenat pogledaše u pravcu dječjeg igrališta.

CRNA: Pošto ću ja prva umrijeti...

SIJEDA: Opet ti!

CRNA: Slušaj me, ozbiljno ti govorim. Tebe zadužujem za to. Nemoj ni pod razno da mi na sahranu dođe Ljubica. Tu ženu ne mogu smisliti!

SIJEDA: Tebi ako Ljubica dođe na sahranu, ti ima da ustaneš iz groba i počupaš se sa njom za kosu.

Sijeda se smije. Crnoj nije do smijeha. Stvarno ne može smisliti tu Ljubicu.

CRNA: Ako mi dođe na sahranu, ima da ustanem iz groba i povedem je sa sobom.

SIJEDA : Ja sam rekla Miši, kad umrem neću nikakvog popa. Neću nikave cincili-mincili.

CRNA: Kakav pop? Tebi pop?!

SIJEDA: Pa šta znaš. To je sad moderno. A i Miši kao da je nešto popilo mozak.

CRNA: Živi sahranjaju.

SIJEDA: Jebem ih ja.

Žene se pogledaše i ponovo prasnuše u smijeh.

SIJEDA: E, znaš šta sam pročitala juče u novinama? Sin je mrtvu majku čuvao u kadi punoj leda gotovo tri godine. I od poštara primao njenu penziju. Ja sam sigurna da bi i mene moj tako.

Sijedu izgleda opasno zabavlja činjenica da bi je sin mogao držati na ledu kao komad telećeg buta. Od smijeha joj opet naviru suze na oči.

CRNA: Pa kad i on i familija mu žive od tvoje penzije!

SIJEDA: Nema posla, nema hljeba, nema stana. I ništa. Šta radi, samo sjedi ispred TV-a i bistri politiku.

CRNA: I tebi brani da pušiš.

Crnoj i Sijedoj naglo splasnu dobro raspoloženje. Sijeda izvuče novu cigaretu iz kutije, ali je ne zapali, već je samo kretnu vrtjeti među prstima.

SIJEDA: Ja sam smrt izbjegla dva puta. Prvi put kada sam imala pet godina. Jedan mali, naš komšija tamo u selu, udario me sjekirom po nozi. E tačno ovdje.

Pokazuje na svoje desno stopalo.

SIJEDA: Jedva su me spasli. Valjda dobra krv pa zaraslo. Evo jedva ožiljak da se vidi. Pogledaj.

Crna zagleda ožiljak kao da ga prvi put vidi, iako ga je Sijeda pokazala već hiljadu puta.

SIJEDA: Drugi put sam imala 18. Evo ovdje.

Pokazuje sad lijevu nadlakticu.

SIJEDA: Prošišao me kuršum. Prošao meni kroz ruku i pogodio ravno u srce jednog kurira. Neko dijete. Često pomislim na njega, ali eto da me sad ubiješ, ne mogu se sjetiti kako se zvao.

Sijeda shvati da joj među prstima stoji neupaljena cigareta, pa se iznenadi i požuri da je pripali kao da će joj pobjeći. Kresnu upaljač dva puta, ali plamen se ne pojavi.

CRNA: Sad nas može dokusuriti bilo šta.

Sijeda protrese upaljač. Izgleda da se skoro ispraznio.

CRNA: Ne treba više ni sjekira ni kuršum. Dovoljan je pro-puh, prehlada, bronhitis, malo jači povjetarac, visok pritisak, nizak pritisak, klizav pod u kupatilu, masna hrana, šećer, so, alergijska reakcija na penicilin...

Dok Crna nabraja, Sijeda vrti po džepu od haljine. Konačno, nađe kutiju šibica pa joj laknu. Pripali cigaretu i zadovoljno otpuhnu dim.

SIJEDA: Pa eto i ova cigareta...

CRNA: Pa i cigareta.

SIJEDA: A Mišo baš skoćio. Hoće da mi zabrani sve živo pa i cigarete. Možeš li ti to zamisliti?! Rođeno dijete mi zvoca. Ubiće te cigareta, pa ubiće te cigareta! Pa mora nešto i da me ubije! I ako neću da idem doktoru, neću i tačka. Nemam namjeru da umrem u onoj smrdljivoj bolnici. Ti bar znaš kakva je naša bolnica. Zapušeni klozeti i žohari koji plivaju po zidovima. Pa bolje je crknuti ovdje, na licu mjesta, u ovom parku!

CRNA: Ma može tebi Mišo braniti i da pušiš i da jedeš i da piješ. Ali nema to nikakve veze. Geni su čudo. Možeš se čuvati koliko hoćeš, ali ako su ti geni loši, ode ti. Negdje sam čula da na osnovu toga koliko su nam roditelji živjeli, možemo izračunati dokle ćemo i mi dogurati.

Sijeda povuče još jedan dim, pa ugasi cigaretu o klupu i nemarno baci opušak na put ispred sebe... Zamišljena je, sva je utonula u neka svoja razmišljanja. I Crna šuti. Dohvatila je jedan cvjetić pa mu otkida laticu kao da se igra voli – ne voli.

SIJEDA: E sad, to je moj problem. Niko od mojih nije uspio umrijeti prirodnom smrću. Kako onda da čovjek bilo šta izračuna? Da ih nisu odveli onog jutra, ko zna koliko bi poživjeli.

CRNA: I tebe su odveli.

Sijeda na to pripali novu cigaretu.

SIJEDA: Sviju nas. Samo što sam ja pobjegla. Znaš već cijelu priču.

Crna jako dobro zna tu priču, zna je napamet, ali Sijedoj je ipak stalo da je ponovo ispriča.

SIJEDA: Pogledam, kapija otvorena. Okrenem se lijevo, pogledam desno, nigdje nikoga. I tako krenem. Izađem iz dvorišta. Niko ne viče za mnom. Nastavim dalje. Prvo polako, a onda hodam sve brže i brže, ali ne trčim. Mislim, ako me neko vidi, neću da izgledam sumnjivo. Onda skrenem u šumu, ho-

dam još par sati, krijem se, čekam. I tako naiđem na partizane i priključim im se. A šta drugo? I onda rat, rat, rat, pa tifus, pa ranjavanje. A kada sam čula da je potpisan mir, izvučem pištolj koji mi je bio za opasačem i ispalim metak u vazduh. Naravno, popila sam disciplinsku. Da ti iskreno kažem, ne žalim. Ako sam se ikad osjećala živom, bilo je to u tom momentu. A tek što sam napunila dvadeset i jednu godinu.

Sijeda povuče još jedan dim. Od silne priče cigareta joj je gotovo sasvim dogorjela. Crna odsutno gleda negdje ispred sebe.

SIJEDA: I onda taj mir. Misliš da život tek počinje. Nije ti ni na kraj pameti da se zapravo najuzbudljiviji dio tvog života upravo završio. I onda šta... Civilni život. Brak. Djeca. Posao. Kuhanje. Spremanje. Peglanje. Pravljenje zimnice. Trpljenje kojekakvih budala. Kakve uopšte druge mogućnosti imaš kad si žena? I onda još jedan rat. Kao da onaj prije njega nije bio dovoljan.

CRNA: Pusti sad to. Što ne možemo promijeniti, ne možemo. Kako ti kažeš, pričaj mi nešto vedro.

Tišina. Vidi se da Sijeda nema ni jednu jedinu vedru temu u rukavu. Zato Crna lupi dlanom o dlan.

CRNA: E, da li se sjećaš onog dana kada smo se upoznale?

I Sijeda se na ovo ozari i gotovo pa poskoči na klupi.

SIJEDA: Ja dala oglas da izdajem sobu.

CRNA: Nas četvoro došli, napolju lije kiša, a mi sa svim našim stvarima i lijepo i fino poljubismo vrata.

SIJEDA: Bila sam na poslu.

CRNA: I Mimica nas pozvala da kod nje sačekamo dok ti ne dođeš.

SIJEDA: Radila sam od šest do dva.

CRNA: Fino nam žena kafu skuhalo, djeci dala po sok.

SIJEDA: Jadnica.

CRNA: I sve tako fino pričamo o vremenu, komšiluku, kad ona odjednom, iz vedra neba reče da ćemo morati uskoro izaći iz njenog stana, jer joj na sastanak dolaze Tito i Staljin. A mi blenemo u nju. Kakav Tito? Kakav Staljin?

SIJEDA: Svi su joj u familiji bolovali od šizofrenije. I otac i djed, a eto i ćerka.

CRNA: A sjećaš se, dođu da je vode u bolnicu, kad je uhvati to njeno. Dođu četiri bolničara, sva četvorica ko od brda odvaljeni i ona ih sve razbaca.

SIJEDA: I mužu bocom razbije glavu.

CRNA: I priča na četiri strana jezika.

SIJEDA: I pjeva.

CRNA: I prijeti.

SIJEDA: I psuje.

CRNA: To nam je u ono vrijeme bila zabava. Nije tad bilo sto programa na televiziji ko danas. Tad smo za razbibrigu imali karte, domine i Mimicu.

SIJEDA: Da. Mimica se razboli, naročito ljeti, tamo pred Petrovdan, pa priredi cirkus. Odvedu je, pa je vrate i tako ukrug.

CRNA: Kao smjena godišnjih doba.

SIJEDA: Na kraju krajeva, sve se svodi na to. Na smjenu godišnjih doba.

CRNA: Smjenjuju se dani i noći.

SIJEDA: I ode život.

Tišina. Crna u ruci vrti svoj buketić. Sijeda pripaljuje cigaretu. Povuče dva dima, a onda je ugasi o klupu i nemarno baci ispred sebe.

SIJEDA: Hoćemo ići?

CRNA: Zovi Anđu, eno je kod tobogana.

II

U istom parku. Jesen je. Kasni novembar. Nije prošlo ni podne, a već se pošteno smračilo. Drveće je golo. Dječje igralište prazno, napušteno. Ljuljaške su pokidane, od tobogana je ostao samo kostur. Nigdje žive duše. Ni onih što šetaju tuđe pse, ni onih što popravljaju kondiciju trčeći po parku. Nigdje nikoga, kažem vam.

Nigdje nikoga, osim Sijede. Ona je na onoj istoj klupi ispod stogodišnjeg hrasta. Prilično je zaokupljena. Bori se sa kutijom cigareta. Pokušava je otvoriti. Ne polazi joj za rukom, pa ju je uhvatilo sto muka. Prebire prvo po lijevom, a onda i desnom džepu svog sivog kaputa, kupljenog prije više od dvadeset godina. Od tada se Sijeda nekako smanjila, okopnila, skupila, pa joj je kaput došao prevelik. Pliva u njemu. Konačno, pronalazi naočare i stavlja ih na nos. Ponovo vrti po kutiji.

Jedva je uspijeva otvoriti.

Opasan se vjetar digao, pa mora sasvim uvući glavu među revere kaputa da bi pripalila cigaretu. Sa olakšanjem udahnu prvi dim.

Pas lotalica neko vrijeme njuška oko klupe, a onda nezainteresovano nastavi dalje niz put. Sijeda ga prati pogledom sve dok sasvim ne iščezne iz njenog vidokruga. Najednom krenu grozničavo vući dimove. Prilično je hladno, a zaboravila je kod kuće i kapu i rukavice. Sve zaboravlja u posljednje vrijeme. Misli su joj sasvim zbrkane. Još jedino bez greške nalazi put do ovog parka.

NA PODU

To što sam se probudila na podu pored kreveta uopšte me ne čudi. Više me iznenađuje činjenica da sam se probudila u poznatoj sobi. Kako sam se uopšte uspjela dovući do svog stana?! Čak sam se i presvukla! Skinula sam cipele i kaput, svukla haljinu i štrample (svaka čast!) i navukla svoju prastaru, ali preudobnu pidžamu (jesam li ja jedina tridesetogodišnjakinja koja još uvijek spava u stvarima koje joj je mama kupila u petom osnovne?). Kako sam to izvela, ne bih znala. Jedino čega se sjećam jeste da sam strašno ožednjela. Pokušala sam ustati, ali mi se nekako, umjesto nogu, prvo glava našla na podu. Napravila sam strahovito spretan (kažem spretan, jer čini mi se nisam slomila vrat) kolut naprijed i blebnula svom snagom o pod. I tu nastavila spavati. Žeđ je još uvijek bila tu. Mljackala sam suhim ustima. Pokušala sam se pomjeriti, ali mi je u glavi tako zazvečalo da sam odustala.

D. i ja smo išli u kabare pogledati neku predstavu koja je dobila odlične kritike *Vodiča kroz noćni život grada*. Da predstava nije dobila pet zvjezdica, D. bi je sigurno odbio pogledati. Gledali smo Fredija Merkjurija kako žonglira. Naravno ne pravog, već nekog tipa u kožnim hlačama, golog do pasa, koji se

silno trudio ličiti na Fredija Merkjurija. Nakon njega, mađioničar je izvukao plastičnog goluba iz šešira. Ljudi su se glasno smijali i aplaudirali. Onda se jedna žena vozila na rolšuama, druga vrtjela četiri hula-hopa, a treća se skinula gola. Akrobate su vozile bicikl po tankoj žici izmamivši uzvike publike, koja je žvakala kokice zalijevajući ih jeftinom sangrijom. Na kraju je Fredi Merkjuri ponovo izašao na binu i podigao na noge publiku, koja je pjevajući „We are the champions“ mahala rukama u ritmu. Ja sam u jednom trenutku, u toku predstave, izula svoje neudobne, ali prilično lijepe lakovane crne cipele visokih potpetica i bosom nogom dodirnula tapacirani pod u redu F, ispod sjedišta 38. Bio je to prilično prijatan osjećaj. Vjerovatno i najprijatniji koji sam doživjela u toku te večeri.

Poslije predstave, nepca potpuno slijepljenog od sangrije, krenuli smo na neku nebitnu rođendansku proslavu. Ja sam insistirala da se vratimo kući, ali je D. rekao da to ne bi bilo fino od nas, jer smo obećali da ćemo doći. (Kao da se D. inače drži datih obećanja!) Na ulici smo zaustavili taksi. Oboje smo bili prijatno iznenađeni, jer u to doba imate veće šanse da vas u istom trenutku udari grom i da dobijete glavnu premiju na lotu nego da vam stane taksi. Unutrašnjost taksija se osjećala na usafunjanu borovu šumu (treba zabraniti osvježivače mirisa!), od čega mi je bilo zlo. D. je dohvatio nekakve novine, koje je neko zaboravio na zadnjem sjedištu, i zabio nos u njih. Na naslovnici je pisalo: „Zar se zato spalio Jan Palah?!“

D. se počeošao po bradi. Rekao je nešto u smislu, a ko mu je sad taj Palah. Poskočila sam na sjedištu, kako je moguće da ne zna ko je Jan Palah. Nisam mogla sakriti zadovoljstvo. D. se uvijek busao da zna sve i svašta, a sad je upravo pao koliko je

dugačak i težak na ispitu iz istorije. Jan Palah se spalio u Prahu 1969. godine u znak protesta zbog sovjetske okupacije, to svako zna, dodala sam trijumfalno. D. nije ni trepnuo već mi je s nokta odgovorio, kako on to može znati kad tada nije bio još ni rođen.

Bio je mrak, nisam mu mogla najbolje vidjeti oči, ali sa sigurnošću tvrdim da su pakosno žmirkale, nabijajući mi na nos našu razliku u godinama.

Zar ja izgledam kao neko ko je savremenik Jana Palaha, vikala sam, spremna da malom skotu iščupam pogani jezik. Spasao ga je moj kućni odgoj, koji nalaže da se ljubavnicima ne čupa jezik pred taksistima koji tako, umjesto da gledaju put, u retrovizoru prate razgovore putnika.

Ostatak puta smo ćutali. Ja o njegovom neznanju, on o mojim godinama.

Vrata nam je otvorila djevojka u uskoj (preuskoj) crnoj haljini, kose uredno podignute u punđu. D. ju je zagrlio i poželio srećan rođendan. Djevojka je nabacila nekakav poluosmijeh i ja sam joj pružila ruku. Rukovala sam se sa vrhovima njenih prstiju. (Uvijek me uhvati jeza kada se ljudi rukuju kao da umjesto zdrave i prave ruke imaju patrljak.) Rekla je nešto u smislu da se osjećamo kao kod svoje kuće i odmah poslije toga nestala. Tri sekunde kasnije, nestao je i D., koji je otišao vrebati žrtvu (po mogućnosti ženskog roda) koja još nije čula njegovu priču o tome kako je prije nekoliko svjetlosnih godina proveo par dana na Galapagosu, spasavajući kornjače u fazi reprodukcije. (Ako još jednom čujem tu priču, svečano obećavam da ću se raniti u koljeno!) Ja sam s moje strane vrebala – čašu. Nije bilo srećnije osobe od mene kada sam ugledala jednu u kuhinji. Nije bila čista, neko je već pio iz nje, ali to me nije spriječilo

da u nju do samog vrha naspem crnog vina. Uostalom, alkohol ubija sve bakterije.

Sa prvom čašom vina i ljudi su postali simpatičniji i otvoreniji za priču. Sa parom koji je nosio usklađenu odjeću (Da li se ljudi zaista dogovaraju šta će obući prije izlaska ili jednostavno nakon nekoliko zajedničkih godina počnu tako ličiti jedni na druge? Ili to ono psi i gazde počnu ličiti?) dotukla sam bocu crnog vina, dok smo nadugačko i naširoko razglabali o lošem vremenu, o neljubaznim konobarima, opštoj skupoći, vrtoglavom porastu lokalnih poreza, neželjenoj trudnoći i psima, najboljim čovjekovim prijateljima. Onda je došla neka jako draga djevojka, sa bocom ruma iz Haitija, starog ravnih osam godina, pa smo nastavili priču o povlačenju američkih trupa iz Iraka, o godišnjim pretplatama za teretane, u koje jedva jednom da odemo, o dehumanizaciji ljudskih odnosa, o novom filmu Vudija Alena, koji je poput reklame za parfem. Mladić sa natpisom na majici „Vote for Pedro“ (to vam je neki američki tinejdžerski film) otvorio je bocu bijelog, za koje su svi uglas povikali da je nekvalitetno, pa smo ga morali pomiješati sa mineralnom vodom. (Iskrena da budem, ja sam se samo pravila, moje nepce jedva da razlikuje vino od kvasine.) Priča je skrenula u pravcu reforme penzionog sistema, o nekoj bogatoj tetki koja je sve što je imala, a nema šta nije imala, umjesto nećacima ostavila svom papagaju, o nekome koga su zvali debela krava, a onda i o kravi, pravoj kravi, to jest populaciji krava koje su prinuđene da budu što produktivnije, u smislu davanja mlijeka, inače – pravac klaonica! Ona draga djevojka sa bocom sad već dokrajčenog ruma na ovo je čak pustila i suzu, ali je onda neko ispričao kako kravlji prdež izaziva efekat staklene bašte i ako krave ne prestanu da prde, led na polovima će se

otopiti, nivo mora podići, pa će biti potopljeni svi priobalni gradovi. Više niko nije žalio krave.

Morala sam u WC. Usput sam provirila u dnevni boravak i krajičkom oka sam ugledala D. kako nekoj plavojki priča o kornjačama sa Galapagosa. Napravila sam se da mi je to sasvim u redu i bez riječi se okrenula i otišla svojim putem, to jest u WC.

Koliko sam se mogla zadržati? Nekih pet minuta. Nikako više. Znam da mi se gadilo da sjednem na šolju, pa sam u polučučućem stavu ispišala dasku kao pravo prase. Osjećala sam se loše zbog toga, ali sam se sjetila da je Simon de Bovoar jednom rekla da će žene biti slobodne tek kad počnu piškiti stojeći. (Nisam uopšte sigurna da li je ovo zaista rekla Simon de Bovoar. Ne mogu se pohvaliti da sam čitala njene knjige, a pomenuti citat je neko podijelio na Fejsbuku). Uglavnom, kada sam izašla, D. više nije bilo na vidiku, a ni plavojke. Okrenula sam se lijevo i desno, provirila u WC, mada tu nikako nije mogao biti, jer sam ja upravo izašla iz njega, u spavaću sobu, prošetala do kuhinje pod izgovorom da tražim nešto da popijem, što i nije baš bio samo izgovor, izašla sam na balkon, pred vrata. Ništa. Ni traga ni glasa od D. Rekla sam sebi da je to sasvim u redu i vratila se u kuhinju.

Simpatični mladić kome sam nažalost sasvim zaboravila ime mućkao je koktel na bazi votke i limuna. Ponudio me pićem. Nisam odbila. Prišao nam je onaj usklađeni par i krenula je priča o filmskoj industriji. Žena je rekla da je film „The Artist“ glupost neviđena. Ja sam pitala koji je to film, pa me muškarac uputio u to da je riječ o Oskarom nagrađenom crno-bijelom nijemom filmu, u kome prvo bude neka scena pa onda piše šta su protagonisti rekli. Složila sam se da je to glupost neviđena. Simpatični mladić je rekao da nemamo pojma o filmu

i umjetnosti i ja sam se složila i s tim i predložila takmičenje u ispijanju votke na eks. (Ja nisam konfliktna osoba, mrzim ulaziti u rasprave.) Niko nije dijelio moje oduševljenje, ali ipak smo svi, reda radi, popili na eks dvije-tri čaše koktelčića sa limunom i votkom.

Zabava je bila na svom vrhuncu. Svi gosti su se preselili u dnevni boravak, gdje je muzika treštala. Postalo je nemoguće normalno razgovarati, pa smo se derali jedni na druge. Podigla se zavjesa od duvanskog dima, više nije bilo ni jednog jedinog čipsa na stolu, a na poslužavniku sa sirom naraslo je drvo od opušaka. Slavljenica je iz kuhinje iznijela ogromnu tortu na sprat u obliku srednjovjekovnog dvorca (takve rođendanske torte su prihvatljive jedino ako imate 10 godina), ali pravo oduševljenje je nastalo kada je za njom stigla i velika staklena posuda sa odvratnim tamnonarandžastim, smrdljivim bučkurišem od ruma, votke i jeftinog soka od narandže. Zvanice su se počele radosno gurati oko činije i radosno uzvikivati punč, punč.

Simpatični mladić i ja sjedili smo na podu pored prozora. Osjećala sam se jako, jako dobro. Mogu reći da sam se čak zabavljala. (Alkohol je magičan izum, morate priznati.)

Sviđaš mi se, rekla sam mu odjednom, onako iz čistog mira. Nije me mogao čuti, muzika je zaista bila preglasna, pa je spustio glavu. Ponovila sam mu isto, ovaj put ravno u uho, ali on me opet pogledao kao da ništa ne razumije. Sad mi je već počelo ići na živce što sam bilo šta rekla, pa sam se jednostavno nagnula prema njemu i pokušala ga poljubiti. On je na to izmaknuo glavu (sad bih najradije umrla od sramote) i rekao da to nije moguće jer on ima djevojku. (Šta ja sad imam s njom, nisam se mislila ljubiti s njegovom djevojkom, nego s njim. Ljudi nikada ništa ne shvataju.)

Rastužila sam se, zamalo nisam briznula u plač, ali taj dobri dječak me zagrlio. Nisam mogla propustiti priliku koja mi se ukazala. Zgrabila sam ga objema rukama za glavu i pokušala opet poljubiti. Sljedeće što znam, bili smo na podu i rvali smo se. Nisam bila loša, dobro sam se držala neko vrijeme. Ipak, na kraju je on bio jači. Odgurnuo me uvrijeđeno, ustao i otišao.

– Ali ja hoću samo da se ljubimo! – vikala sam kao da mi od toga ovisi život.

Nisam sto posto sigurna da su se stvari o kojima će dalje biti riječi zaista i desile. Ko zna, možda sam sve to i sanjala. Toliko mi je tutnjalo u glavi, da sam morala zažmiriti na koji trenutak. Kada sam otvorila oči, ugledala sam bose noge kako vise sa divnog staklenog lustera. (Jesam li vam rekla da je stan bio nevjerovatno šik? Sve je bilo namješteno u stilu art dekoa i izledalo je jako skupo, računajući i taj luster na kome se sad iz nekog nepoznatog razloga neko klatio.) Slavljenica je ispuстила nečovječan krik kada se bosonogi zajedno sa lusterom razbljuckao po podu, povukavši za sobom i sve što je bilo na stolu, uključujući i onu staklenu posudu sa gotovo popijenim punčom i tek načetu dvorac-tortu. Scena je bila ravna nekoj visokobudžetnoj holivudskoj komediji i ja sam prasnula u smijeh. (Da se razumijemo, da je u pitanju bila moja kuća i moj luster, nikako se ne bih smijala, ali nije to bila ni moja kuća, ni moj luster.)

Koliko je vremena prošlo od lomljenja lustera do pojave policije, nisam sigurna. Samo znam da je neko povikao ugledavši policiju:

– Sakrijte kokain!

Ja sam se umalo upišala od smijeha. To za kokain je naravno bila samo šala. (Bar mislim da je bila šala.) Muzika je naglo

pogašena i nastala je tišina. Policajci su držali predavanje o tome kako se cijelo naselje tresе zbog nas i kako se telefon njihove stanice usijao od pritužbi bijesnog komšiluka. Žurka je definitivno bila gotova. Poslednji zanimljiv događaj večeri je dolazak hitne pomoći, koja je odvezla onu bosonogu osobu što se pošteno rasjekla na staklo.

U tom momentu odnekud je izronio i D. Uhvatio me ispod miške i krenuo vikati na mene kao da sam petogodišnja balavica. Rekao je da izgledam užasno i da jedna žena ne bi trebalo da se tako ponaša. Bila sam ljuta kao puška. Dohvatila sam tek otvorenu bocu viskija (više mi nije trebala čaša) i nagnula iz nje (mada ovo za viski nisam sasvim sigurna, možda je to bila i boca sirćeta koje se u kuhinji koristi za skidanje kamenca), rekavši mu da nema meni ko govoriti šta treba ili ne treba da radim i da ću ja raditi ono što je meni volja. I to je sve. Kako sam došla kući, nisam sigurna. Čini mi se da je D. bio sa mnom u taksiju. Možda je to samo halucinacija. Bila sam sama, ali sam sanjala da je pored mene. Ali opet, kako sam bila sposobna zovnuti taksi, doći kući, popeti se na treći sprat i otključati vrata stana. Ko je uopšte otključao? Osluškujem. Sama sam u stanu. Mislim da D. tu nije ni noćio. Da jeste, ne bi me ostavio da ležim na podu. Možda i bi. Možda me pogledao sa gađenjem, okrenuo glavu i otišao.

Boli me svaka kost, ali to je ništa u poređenju s ovom strašnom glavoboljom koja mi je poželjela dobro jutro. U frižideru imam litru jogurta. Kažu da jogurt liječi mamurluk. Ne znam koliko je to tačno, mene od njega samo zaboli stomak. Ja bih sad radije popila jednu ogromnu šolju jake crne kafe, ali mislim da u kući nemamo više ni zrna. Otkako se D. fura na zdrav život, kuhinja nam je puna nekih neidentifikovanih bobica

EPITAF ZA MARU T.

Vraćali smo se sa sahrane. Sve u svemu, bio je to prilično jadan posljednji ispraćaj. Iz fonda zajednice etažnih vlasnika u našoj zgradi jedva da smo uspjeli iskamčiti dovoljno novca za pristojan vijenac na kome je na crnoj traci kitnjastim bijelim slovima bilo ispisano: „Posljednji pozdrav našoj dragoj komšinici Mari T.“. Bio je to ujedno i jedini vijenac. Osim nas troje komšija, čika Milenka, čika Damjana i mene, delegacije ispred ulaza broj 7, zgrade u kojoj je Mara T. vedrila i oblačila pedeset i kusur godina, sahrani su prisustvovali još dvoje njenih daljih rođaka, koji su se, šćućureni ispod kišobrana, uporno došaptavali, zatim trojica radnika Gradskog groblja i pop u gumenim čizmama. Tokom same sahrane, kiša je toliko lila da je pomenuti pop u gumenim čizmama zbrzao cijeli cirkus sa uskrsnućem i vratima raja koji čekaju pokojnicu i sanduk je nekako naprečac gurnut u blato i zatrpan.

Naša komšijska trojka se ćutke udaljavala od groblja. Tek nekako kada je stala kiša i kada smo konačno mogli sklopiti kišobrane, čika Milenko je predložio da sjednemo u jednu kafanicu na uglu – jer se ne valja sa groblja direktno vraćati kući – i ja, nevoljko, ne pronašavši na vrijeme dobar izgovor, pristadoh.

Za nešto manje od sata, popili smo po tri konjaka na čika Damjanovo insistiranje i po jednu jaču, domaću kafu, na moj nagovor, a priča se, uglavnom i najviše, vrtjela oko pokojnice. Po principu „o pokojniku sve najbolje“, a to da smo je iza leđa znali pogrdno nazivati „radoznom vješticom“ nije pomenuto.

Bolnog stomaka i teške glave, čim sam došla kući, pala sam na krevet i zaspala. Tada sam prvi put usnila komšinicu Maru T. Nalakćena na svoj prozor, kao što je to i za života činila, dobacila mi je:

– Toliike godine sam ovdje stajala, a sad ima da nestanem kao da me nikad nije bilo. Nije pošteno da dvaput umrem. Hajde, napiši nešto o meni, red bi bio.

Isti san se uporno ponavljao tokom nekoliko narednih noći. Poznajući veoma dobro tu ženu, znala sam da me neće ostaviti na miru dok ne istjera po svom, pa sam sjela za radni sto, zasukala rukave i po sjećanju zapisala događaj koji se odigrao u našem komšiluku prije nekih dvadesetak godina. Sljedeći redovi su, dakle, neka vrsta epitafa za Maru T.

...

Mara se po običaju probudila gotovo u samu zoru i odmah upalila radio. Spiker je najavio još jedan vreo avgustovski dan, a onda je zaszvirala neka stara ljubavna balada. Sve pjevušeći, sa kreveta je pokupila posteljину i istresla je kroz prozor. Dohvatila je potom češljice koji su stajali na noćnom stoliću i u dva-tri spretna poteza podigla u punđu svoju u bakarnocrveno ofarbanu kosu. Zadovoljno se pogledala u ogledalo i čvrsto stegla u pasu svoju svijetloplavu kućnu haljinu.

Sunce tek što se pojavilo na horizontu, a Mara je već, nalakćena na prozor svog stana u prizemlju, odbijala dimove svoje prve jutarnje cigarete i sa naročitim uživanjem posmatrala kako se lagano budi ostatak komšiluka.

Tog jutra, prvo spazi komšinicu Vilmu, koja se pretovarena kesama, po tri u svakoj ruci, vraćala sa pijace.

– Komšinice, ti dobro jutros poranila. Baš si vrijedna, svaka čast.

Na ove riječi, Vilma samo otpuhnu i zajedljivo odvrti.

– A ti Maro, već na prozoru!

– Pa šta ću ja drugo. Nema sina, pa da moram tegliti za njega.

– Dijete uči! Studira! Uskoro će mu ispitni rokovi, znaš!

– Pa jeste, kad je tako i treba da mu doneseš i skuhaš. A ne da dijete jede samo suho, još da mu se crijeva zapetljaju, daleko bilo.

Vilma promrmlja nešto što je ličilo na prilično masnu psovku i bez pozdrava nestade u haustoru.

Cijelo naselje je sad brujalo od užasne škripe. Nečiji točkići na štriku za sušenje veša bili su zreli za podmazivanje. Komšija Mirko je telefonirao bratu u Visoko sa viješću da je kupio novi usisivač. Visoko je bilo daleko, pa se Mirko derao na sav glas. Negdje u daljini se čuo pasji lavež.

Mara nemarno baci čik kroz prozor i ode u kuhinju skuhati kafu. Iz kredenca dohvati veliku crvenu džezvu i gurnu je pod slavinu. Ali umjesto vode, iz nje krenu tek pokoja kap.

– E pa, ljudi, stvarno nema smisla!

Baci džezvu i izjuri iz stana kao oparena, gotovo srušivši u hodniku komšinicu Senku, koja je vodila napolje svog starog i sasvim slijepog pekinezera Bibija.

– Neko je opet zavrnuo vodu!

Komšinica Senka na to nezainteresovano slegnu ramenima.

– Da nisu oni na šestom? Onaj novi, on renovira stan!

Senka prevrnu očima, na šta Bibi podiže nogu i ostavi jednu finu lokvicu odmah pored Marinih vrata.

Mara ovaj put nije imala vremena da se bavi starim Bibijem, zove šintere i tome slično. Imala je prečeg posla. Nestrpljivo je pritiskala dugme na liftu, a kako je ovaj – kako onda, tako i danas – bio u kvaru, uspenra se na šesti sprat, sve preskačući dvije po dvije stepenice.

Pritisnu zvono na vratima novog komšije, ali kako ni ono nije radilo, zalupa šakom o vrata. Otvori joj prosijedi majstor u plavom radničkom kombinezonu.

– Jeste to vi zavrnuli vodu? – upita ga jedva dolazeći do daha.

– Mijenjamo cijevi – prožvaka majstor.

– Ma mijenjajte vi šta hoćete, ali ne možete baš tako bez najave zavrnuti cijeloj zgradi vodu! Šta da sam nasapunala glavu?!

– Pa jeste li?

– Šta jesam li?

– Pa to. Jeste li nasapunali glavu?

– Kako jesam li? – brecnu se Mara – Vidiš da nisam!

– Pa onda se strpi, ženo. Kad završimo, odvrnućemo ventil – reče majstor i zalupi joj vrata pred nosom.

Uvrijeđena, okrenu se na petama i odmaršira do vrata na dnu hodnika. Više nije ispitivala ispravnost zvonceta, već odmah krvnički zalupa.

– Đoko, otvori, ja sam, Mara.

Ništa. Tišina.

– Đoko, otvori, znam da si tu. Čujem te kako dišeš! Otvaraj, ja sam!

Prvo iza odškrinutih vrata proviri jedno oko, a onda se za njim ukaza i ostatak komšije Đoke u bijeloj potkušulji.

– Đoko, ti si predsjednik kućnog savjeta. Interveniši! Opet su zavrnuili vodu cijeloj zgradi! Ovaj ovdje u Majkarinom stanu mijenja cijevi, a šta mene to briga, nek mijenja šta hoće, ali ne mora cijeloj zgradi da zavrće vodu. Što ne zavrne samo vertikalu? Pa je li tako ili nije?

– Ajde, Maro, pusti ljude da rade svoj posao. Ako ti treba vode, ima u podrumu česma, u veš-kuhinji – Đoko zijevnu i počea se po stomaku.

– Ne mogu, Đoko, da idem u veš-kuhinju! Ti dobro znaš da ne mogu! Ludi Mirko je zaključao! Otudio je zajedničku prostoriju, o tome smo razgovarali na prošlom sastanku kućnog savjeta, kada si pred svima obećao da ćeš učiniti nešto povodom toga!

– Mani me se i ti i voda – i Đoko joj takođe zalupi vratima ispred nosa.

Nakon toga, više nije vidjela jasno. Kakva su ovo vremena došla, da se komšijama tek tako zatvaraju vrata ispred nosa?! Krenula je polako, pokunjena, niz stepenice, ali stigavši na četvrti sprat, naglo se zaustavi i podiže glavu. Nanjušila je nekakav težak i neprijatan miris. Kao kakav pas tragač, skrenu u hodnik lijevo, tražeći mu izvor. Zaustavi se ispred gumenog otirača na kojem je pisalo DOBRO DOŠLI. Podiže pogled do pločice na kojoj je stajalo prezime komšije Muje i progutavši knedlu, lagano pokuca.

– Mujo, Mujice, to sam ja, Mara, komšinica sa prvog sprata – reče u pola glasa.

Ništa. Tišina.

Zagrizе usnu, okrenu se lijevo-desno i kao da je klonula snagom, lagano pokuca na susjedna vrata. Otvori joj isprana plavuša, vječita studentica prava, podstanarka kod jedne namćoraste i potpuno gluhe babe.

– Dijete, jesi li možda vidjela komšiju Muju?

– Ko je to? – plavuša je kažiprstom ganjala krmelju u desnom oku.

– Kako ko?! Pa to ti je prvi komšija! – Mara rukom pokazala prema vratima od kojih se širio smrad.

– A on! Pa ne znam. Samo, užasno se osjeća od njega. Oprostite, moram zatvoriti! Sve će mi se usukati u stan.

Plavuša krenu da zatvori vrata, ali Mara spretno poturi nogu.

– Stani! Prvo mi reci, otkad smrdi?

– Pa ne znam, ima već dva-tri dana, ali od jutros baš onako gadno. Molim vas, pustite me da zatvorim vrata – zavapi plavuša.

Zaboravivši samo koji trenutak ranije nanijetu joj uvredu, Mara je ponovo grabila stepenicama na šesti sprat. Stigavši pred Đokina vrata, odlučno zalupa.

– Đoko, otvaraj, Đoko!

Čovjek smrknutog lica se pojavi na vratima.

– Ako hoćeš vodu, odvrni je sama!

– Pusti vodu! Kakva voda sad, šta pričaš!? Smrdi od Mujice!

Iza Đokinih leđa se prolomi pisak i na vratima se sad pojavila žena sa velikim metalnim viklerima u kosi.

– Joj, komšinice, ja baš jutros mislim kako nikako ne viđam komšiju! Nije valjda umro! – ženi se opet ote pisak, pa začepila usta objema rukama.

– Šta ćemo sad? – Đoko se češao iza uha.

– Ti si predsjednik, ti treba da imaš rješenje i za ovakve situacije – Mara odlučno udari šakom desne ruke o dlan lijeve.

Žena sa velikim metalnim viklerima u kosi odgurnu laktom Đoku i procijedi:

– Ma šta će on, on ti je ko sapet. Ajde kod Zdenke, ona gotovo svaki dan obilazi Muju. Možda ima i ključ od njegovog stana.

Mara je kao bez duše preskakala stepenice, a usput i neku dječurliju koja se upravo vraćala iz kupovine, vukući za sobom kese sa hljebom, mlijekom i pivskim flašama.

Kod Zdenke vrata otvori djevojčica u roze pidžami.

– Baka je otišla u Split.

– Eto ti sad! Pa što mi se nije javila?! – Mara se jedva suzdrža da ne opsuje pred djetetom. Komšije su joj, tek tako, bez njenog znanja, počele umirati i odlaziti na godišnje odmore.

U međuvremenu, žena predsjednika kućnog savjeta je alarmirala ostatak komšiluka. Komšije, u punom brojčanom sastavu, u pidžamama, kućnim haljinama i poderanim natičakama, gurale su se, penjale na prste i izvijale vratove ispred spornih vrata na četvrtom spratu. Na Marinu vijest da Mujo možda leži mrtav još od prošlog petka, ljudi se krenuše sašaptavati.

– Da zovemo miliciju? – prva progovori crna Stana iz prizemlja.

– Hajte ljudi, što da čekamo miliciju, hajde da odmah provalimo – stade pred skup Mara i onda, okrenuvši se prema Đoki, dodade: – Evo predsjednika, neka on to uradi.

– A šta si zapela, predsjednik pa predsjednik, nemam ja ovlaštenja da provaljujem ljudima u stan. Živi ili neživi bili! – pobuni se Đoko.

– Ako nećeš ti, evo ima ovih mlađih, nek oni provale – uperi prstom prema mladiću koji je iz prikrajka pratio cijelu situaciju.

– Nemojte njega ljudi, šta vam je?! – uhvati se za glavu komšinica Vilma. – Ne može vam on mrtvace ni na slici vidjeti.

– Pa ne tražimo mi nikoga da gleda, već da provali vrata! – umiješa se Jozo, armijski intendant u penziji.

– Ma šta ti znaš, Jozo? On ni kriminalistiku nije mogao položiti zbog slika mrtvih ljudi. Morala sam mu prelijepiti papir preko slika raščerečenih, obješenih i zaklanih! Ako hoćeš, ti provaljaj slobodno! Neću da mi poslije dijete ima traume.

– Čekajte, ljudi, pa možda nije ni mrtav. Možda je samo kanalizacija – javi se isprana plavuša, koja je sve pratila naslonjena na svoja vrata. – Možda smo malo pretjerali...

– Kakva kanalizacija! – prekide je Mara. – I što onda ne otvara ako je živ?! Da nije onako bolestan i kljakav otišao u banju pa se upravo u ovom času časti omletom i kozjim mlijekom.

– E kamo sreće, jadni čovjek – začu se iza nje neki sitni ženski glas.

– Kad u ovoj zgradi nema muškarca, dajte mi sjekiru, ja ću lično da provalim! – povika Mara i krv joj jurnu u glavu.

– Ajde da zovemo miliciju. To nam je najpametnije – javi se smirujući situaciju Dana, licencirani vodič školskih ekskurzija na mjestu bitaka iz Narodnooslobodilačke borbe, i ovaj put se svi jednoglasno složiše sa njom.

– Pa hajte, zovite, kad ste navalili – procijedi Mara i ljutito prekrsti ruke.

Mladi milicioner je tek iz trećeg pokušaja uspio provaliti vrata, ujurivši kao katapultiran u mali četvrtasti hodnik, koji

je dalje vodio u kuhinju i sobičak. U stan je potom, odlučno, sa bijelom platnenom maramicom na nosu, zakoračio i viši narednik Mušić. Ostali su stajali, začepljenih noseva i ne bez gađenja zbog užasnog smrada koji ih je tek tad, u svoj svojoj jačini, zapljusnuo i čekali da se iz mračne unutrašnjosti pojavi razrješenje enigme. Ono je stiglo koju sekundu kasnije u vidu mladog milicionera koji je istrčao, razmaknuvši prisutne kao čunjeve, ali nije stigao daleko, jer se isповраćao po stubištu. Pred zabezeknutu gomilu potom je izašao viši narednik Mušić i kratko izjavio:

– Mrtav je.

– Znala sam! – viknu Mara, možda malo i previše ushićeno za priliku, ali to ushićenje odmah sustiže osjećanje tuge. Pognula je glavu i iz poštovanja prema komšiji Muji otčepila nos. Možda se usmrdio, ali to je ipak njihov komšija.

– Prije u ovoj zgradi nisi mogao tek tako neopaženo umrijeti, a kamoli ovako šta da ti se desi! – promrsi kao da se pravda višem naredniku Mušiću, a ovaj je snažno zgrabi za nadlakticu lijeve ruke u namjeri da je izgura iz hodnika.

– A sad odbij, civil! Ovo je naš posao. Valja nam prikupiti dokaze, a kad dođe dežurni mrtvozornik da utvrdimo da nije u pitanju nasilna smrt. Ajmo, razlaz!

– Otvorite bar prozor u Mujinom stanu. Nije smrad dokaz pa da ne smije izaći – javi se Mimica, medicinska sestra žutog lica, koja je upravo u cijelu gužvu prispjela iz treće smjene.

– To je moj posao, da utvrđujem ko i kad smije izaći – mahnuo je kažiprstom lijeve ruke narednik Mušić, ne skidajući ruku sa Mare.

– Hajte, molim vas – krenu se otimati Mara – Pa nismo ga valjda mi ubili! Bio čovjek bolestan. Nama na dušu možete

samo staviti to što je toliko ležao mrtav. To vam priznajem, pali smo na ispitu i kao ljudi i kao komšije.

Na ove Marine riječi jedna od žena briznu u plač i viši narednik Mušić nervozno popravi šapku i promrmlja:

– Hajmo sad ljudi, nije ovo vaš problem.

Kao da je upravo čekao te riječi, majstor u plavom radničkom kombinezonu udari dlanom o dlan.

– E dobro, vi to dalje vidite šta ćete i kako ćete, a ja odo' nastaviti sa svojim poslom.

– Kuda?! – zaustavi ga predsjednik Đoko. – Da si odmah, iz ovih stopa, odvrnuo ventil! Oćeš kugu i koleru da zaradimo?!

Mara ponovo živnu na pomen odvrtnja ventila.

– Ima zgradu šmrkom da operemo! Dezinfekciju da izvršimo!

– Imam ja koliko hoćete tih sredstava. Bože me prosti, kao da sam slutila, evo upravo sam ih još donijela iz ambulante – reče Mimica, medicinska sestra, pa podignu da svi prisutni vide veliku bijelu platnenu vreću.

– Zato je ambulanta prazna, ko poharana – promrsi Stana, onako više za sebe.

– O-d-l-i-č-n-o! Donesi nam sve što imaš od sredstava. Ti, Stano, trči kući po stare krpe, a ti, Hanumice, idi po džoger da pohvatamo usput i paučinu sa plafona. A ti, Pero, idi nakupi nam drva, kad iznesu komšiju Muju, valja spaliti dušek na kome je ležao. Da, da, spalićemo dušek. Šta me gledaš tako, Đoko? Vilma, ajde po svog sina, nek batali ispit, trebaće neko da pomogne oko lomače. Ne boji se valjda i vatre. Boji! E jebiga, Vilma, da prostiš, pa taj tvoj kao da je kilav! Ajmo, ljudi, šta stojite ko ukopani, imamo dosta posla, idite po rekvizite, ajmo, ajmo!